

Promet i ekonomski rast i razvoj

Ekonomski rast $\neq$ ekonomski razvoj

Ekonomski rast (economic growth)

- Utjecaj javnih ulaganja na nacionalnu ekonomiju.
- Mjeri promjene vrijednosti GDP-a.

Ekonomski razvoj (economic development)

- Analiza efekata dodanih ulaganja u pojedine tipove infrastrukture
- Prikazuje posredni utjecaj ulaganja na gradsku i regionalnu ekonomiju.
- Proučava povezanost razvoja i ulaganja s promjenom prostorne strukture, smanjenjem kvalitete okoliša...

Ulaganja u prometni sustav ne dovode uvijek do ekonomskog razvoja.

Ekonomski razvoj ovisan o postojećim demografskim i ekonomskim značajkama regije te pojedinim vrstama gospodarske aktivnosti.

Ulaganje u prometni sustav je **efektivno ulaganje** - ulaganje koje ima opipljive efekte na prometnu mrežu.

Ulaganje u izgradnju nove mreže.

Ulaganje u organizaciju prometa.

Uzročne veze između ulaganja u infrastrukturu i ekonomskog razvoja moraju se ogledati u promijenjenim prometno – geografskim uvjetima i promjeni u ponašanju korisnika prometa.

Korisnici usluga moraju reagirati na promjenu infrastrukture.

Prometna ulaganja moraju imati mjerljivu ekonomsku korist.

Ekonomska korist može biti iskazana povećanom produktivnošću, većim obujmom proizvodnje, povećanjem potražnje, povećanjem vrijednosti zemljišta...

U kolikoj mjeri će povećanje infrastrukturnih ulaganja utjecati na ekonomski razvoj ne ovisi samo o razini ulaganja.

Kada prometno ulaganje postaje preduvjet razvoja?

U slučaju da je postojeće stanje razvijenosti prometnog sustava ograničavajuće za ekonomski razvoj.

3 elemenata utjecaja ulaganja prometnog sustava na ekonomski razvoj:

- metoda financiranja
  - analiza ravnoteže
-
- dinamika procesa

Metode financiranja

- Prometna ulaganja zahtijevaju korištenje stvarnih sredstava poput radne snage, kapitala, zemljišta
- Prilikom određivanja metode financiranja potrebno je voditi računa o utjecaju tih ulaganja na lokalnu ekonomiju
- Izbor loše metode financiranja dovodi do narušavanja ekonomske stabilnosti stanovništva. Npr: povećanje poreza radi izdvajanja u izgradnju prometne infrastrukture nužno će dovesti do smanjivanja kupovne moći...

Analiza ravnoteže

- poboljšanje dostupnosti može dovesti do povećanja potražnje za prometnom infrastrukturom.
- Može doći do porasta obujma putovanja i iskoristivosti pojedinih dijelova prometne mreže.
- Može doći do promjene samog putovanja, pravca putovanja, izbora prijevoznog sredstva.
- Prilikom planiranja ulaganja u prometnu infrastrukturu i predviđanja utjecaja na lokalnu ekonomiju potrebno je voditi računa o sustavu ravnoteže.
- Promjene za „potražnjom“ za prometnom infrastrukturom, moraju biti u skladu s „ponudom“ prometne mreže.
- Na ravnotežu infrastrukturnih ulaganja utječu odnos između ekonomskog razvoja i ponašanja korisnika prometa.

Dinamički proces

- odnosi između ulaganja u prometnu infrastrukturu i ekonomskog razvoja se ne pokazuju trenutno već je to dinamički proces koji se odvija kroz dulje vremensko razdoblje

Promet je ekonomska aktivnost ali i omogućava ekonomsku aktivnost.

Socio-ekonomski utjecaj prometa ogleda se:

- Direktno (direct) – promet omogućava zapošljavanje, povećanje tržišta, vremensku i financijsku uštedu.
- Indirektno (indirect) – utjecaj se ogleda posredno kroz povećanje zaposlenosti u sektorima vezanim uz promet, ekonomski rast.
- Vezano (povezano) (related) / inducirani – ogleda se kroz napredak djelatnosti koje ovise o prometu.

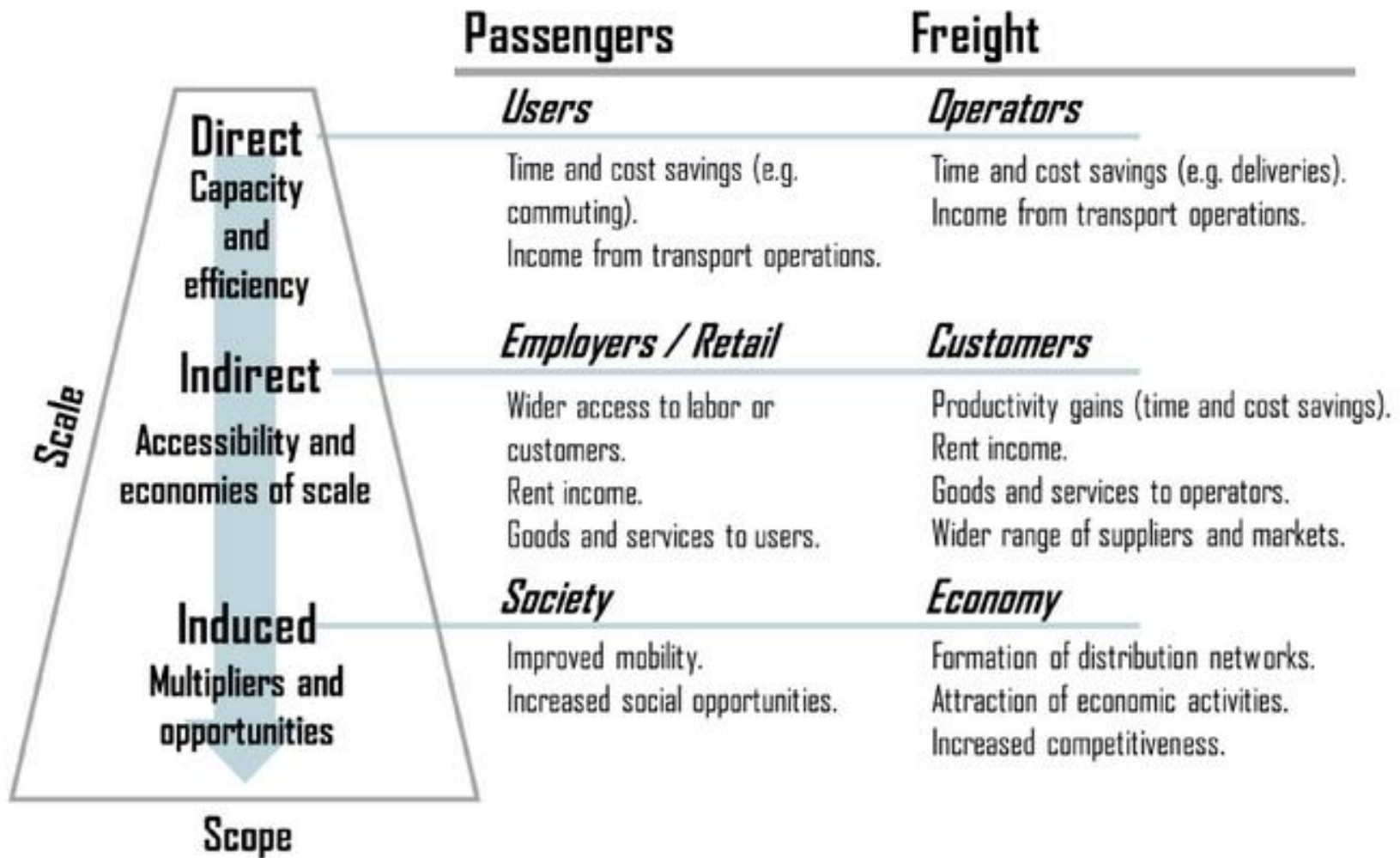
Utjecaj prometa može se promatrati na makroekonomskoj i mikroekonomskoj razini.

Makroekonomski učinak – u razvijenim državama prihod od prometa iznosi između 6% i 12% GDP-a.

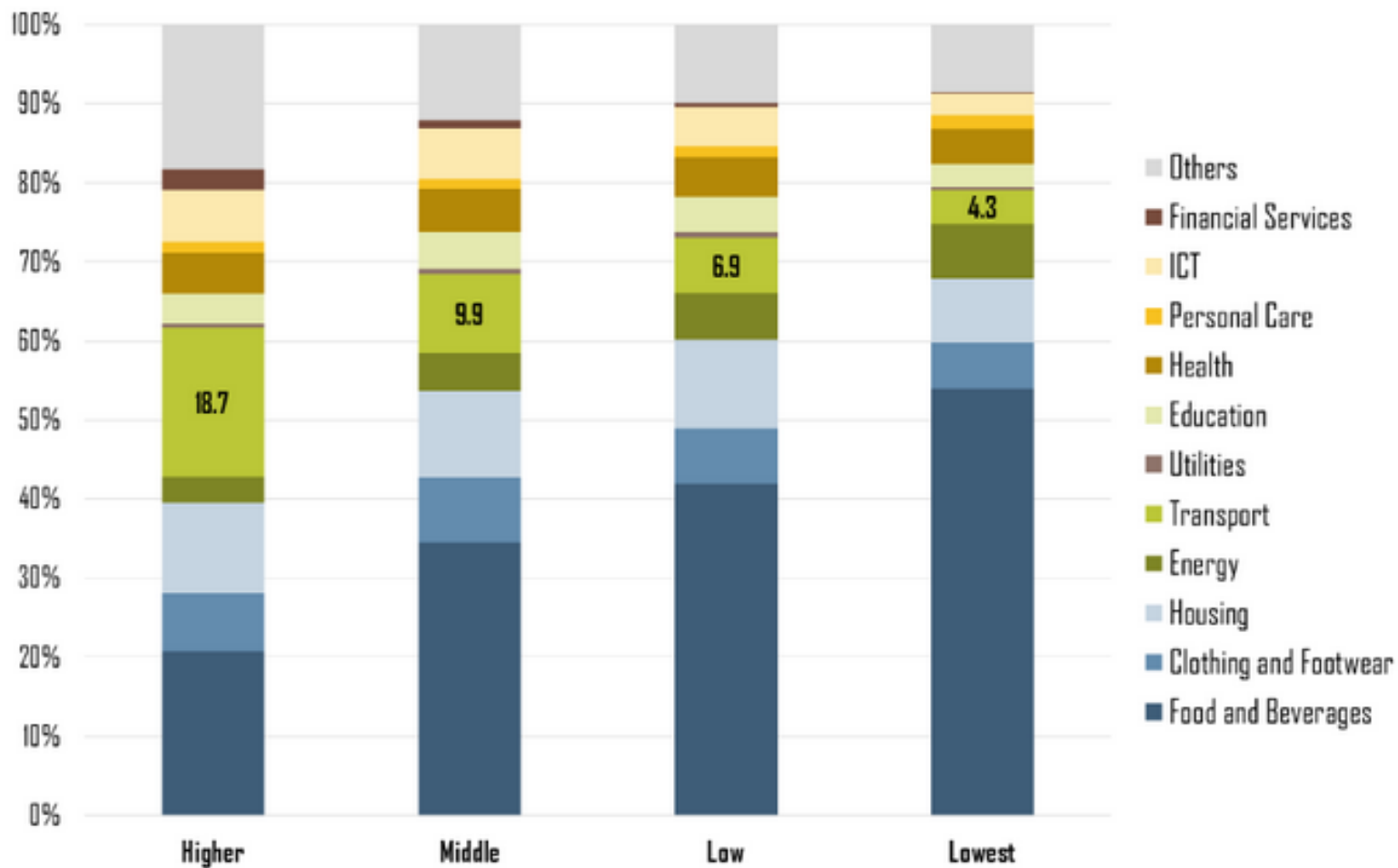
Mikroekonomski učinak – ogleda se kroz utjecaj na sektore djelatnosti ali i na kućanstva.

- 10%-15% potrošnje kućanstva odlazi na prijevoz

Socio-ekonomski utjecaj prometa

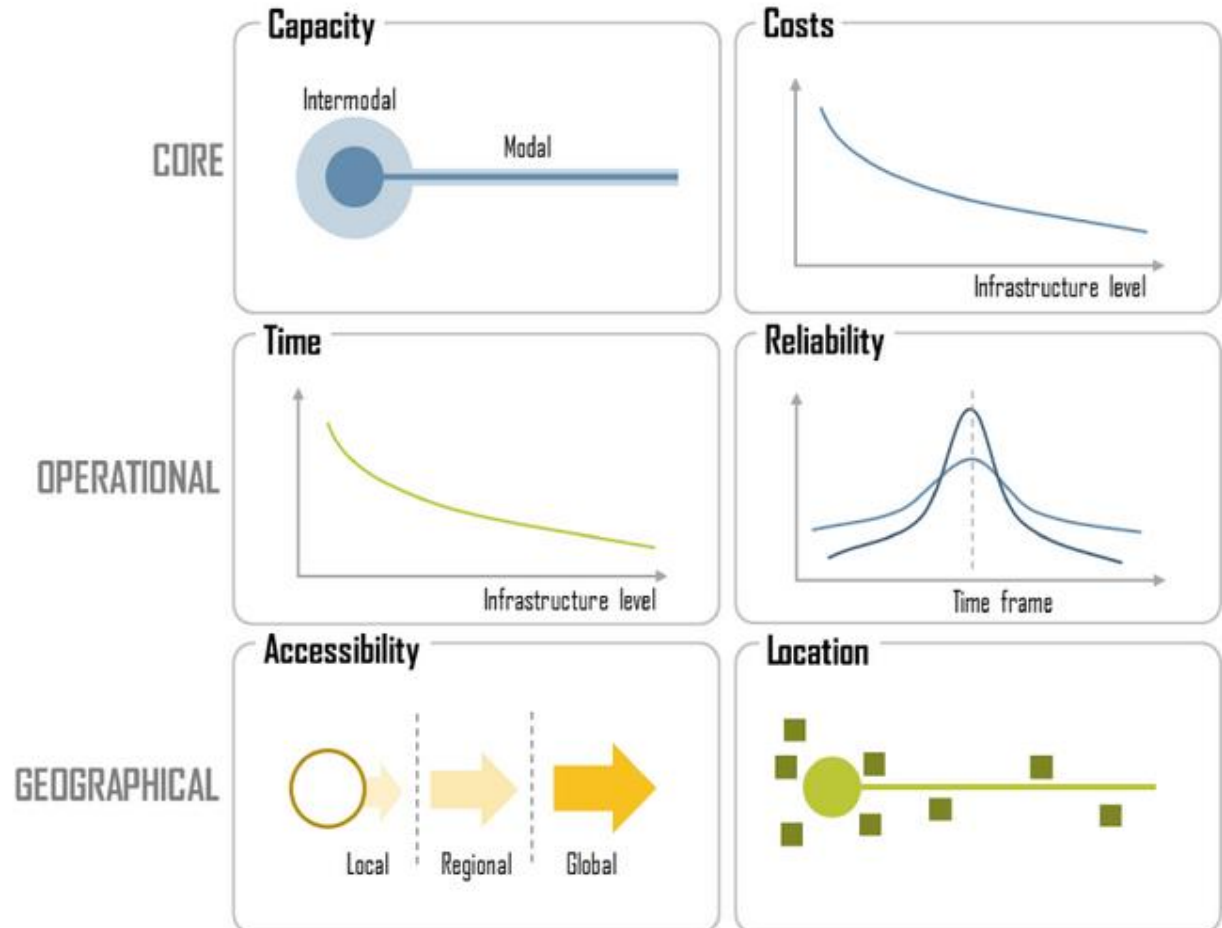

Source: The World Bank.

Sl. Udio prometa i ostalih aktivnosti u troškovima života prema razvijenosti

Utjecaj prometne infrastrukture vidimo na :

- Prometnim mrežama – nova ili poboljšana povezanost
- Odvijanju prometa – snižavanje cijene i vremena putovanja
- Pouzdanosti
- Veličini tržišta
- Produktivnosti

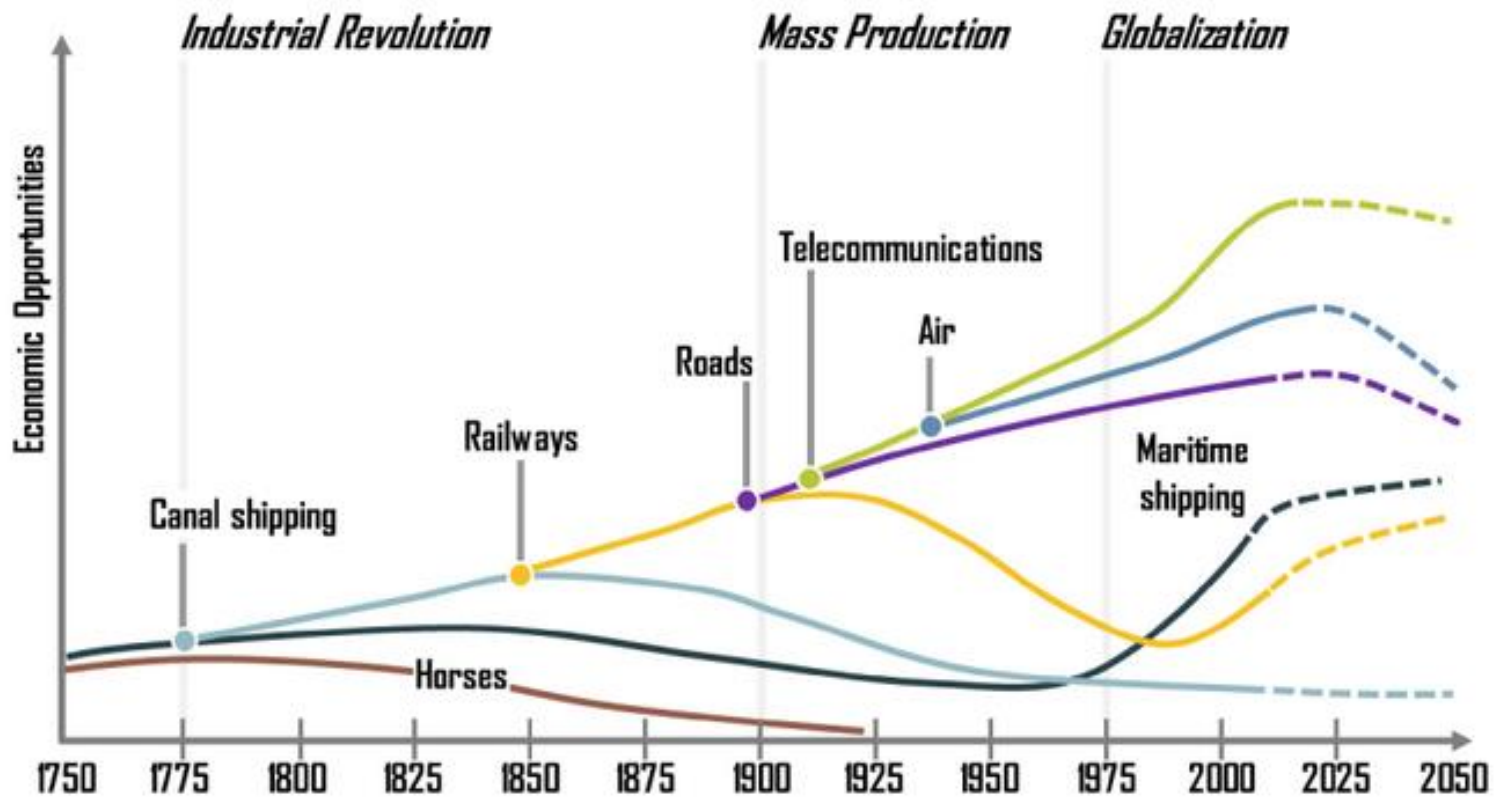
Promet i ekonomske mogućnosti

Od industrijske revolucije na dalje promet i ekonomski razvoj su neraskidivo vezani.

- U svakom razdoblju došlo je do razvoja pojedine vrste prometa.
- Nikada samo jedna vrsta prometa nije utjecala na ekonomski razvoj

Promet sredstvo kontrole ali i integracije.

Source: adapted from HOP Associates (2005) "Time, mobility and economic growth".

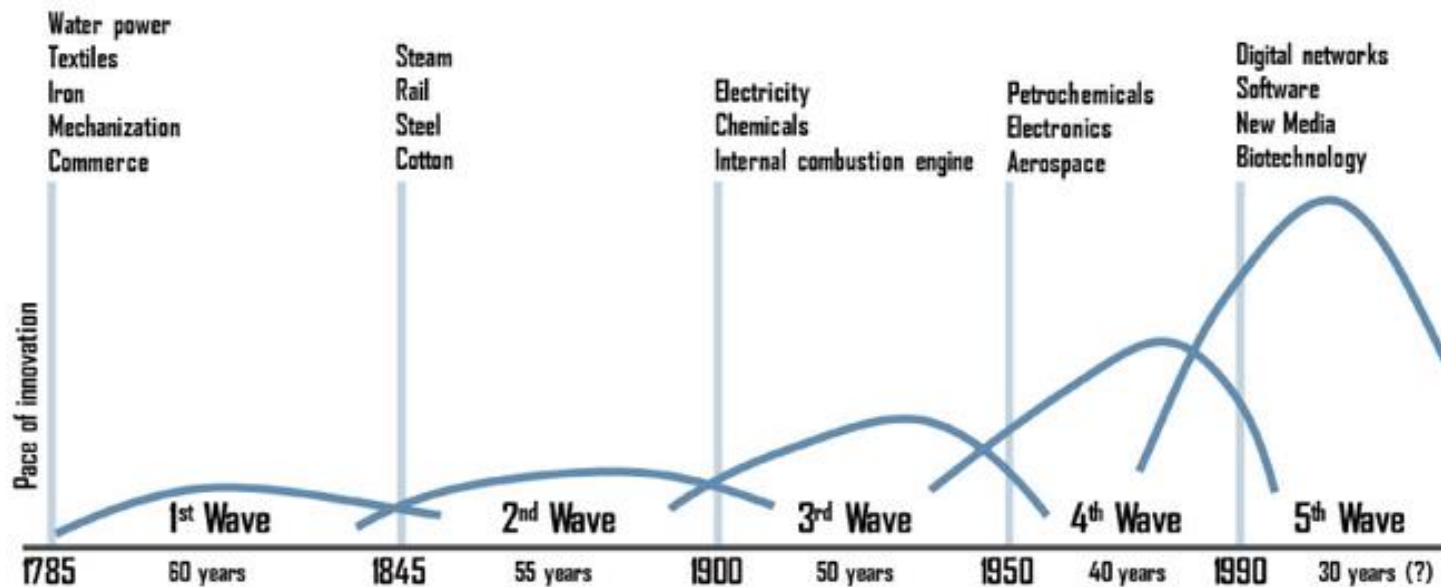
- Sl. Kumulativni model utjecaja pojedinih vrsta prometa na ekonomski razvoj
- Sinergijski utjecaj pojedinih vrsta prometa na razvoj

Tipovi / vrste utjecaja prometa

Utjecaj prometa na ekonomski razvoj i obrnuto je složen.

- Do razvoja prometa može doći prije, za vrijeme ili nakon ekonomskog razvoja.
- Utjecaj prometa može biti pozitivan, neutralan ili negativan.

Razvoj prometa kao i ekonomski razvoj možemo promatrati u sklopu teorije valova.

Source: Adapted from Hargroves and Smith (2005).

Sl. K-valovi razvoja - u svakoj fazi razvoja dolazi do razvoja određene vrste prometa koja s vremenom postaje nosilac razvoja.

Promet kao ekonomski faktor

Danas je ekonomski razvoj manje ovisan o sirovinama, a više o prometnoj povezanosti – promet i prometna povezanost postaju ekonomski faktori.

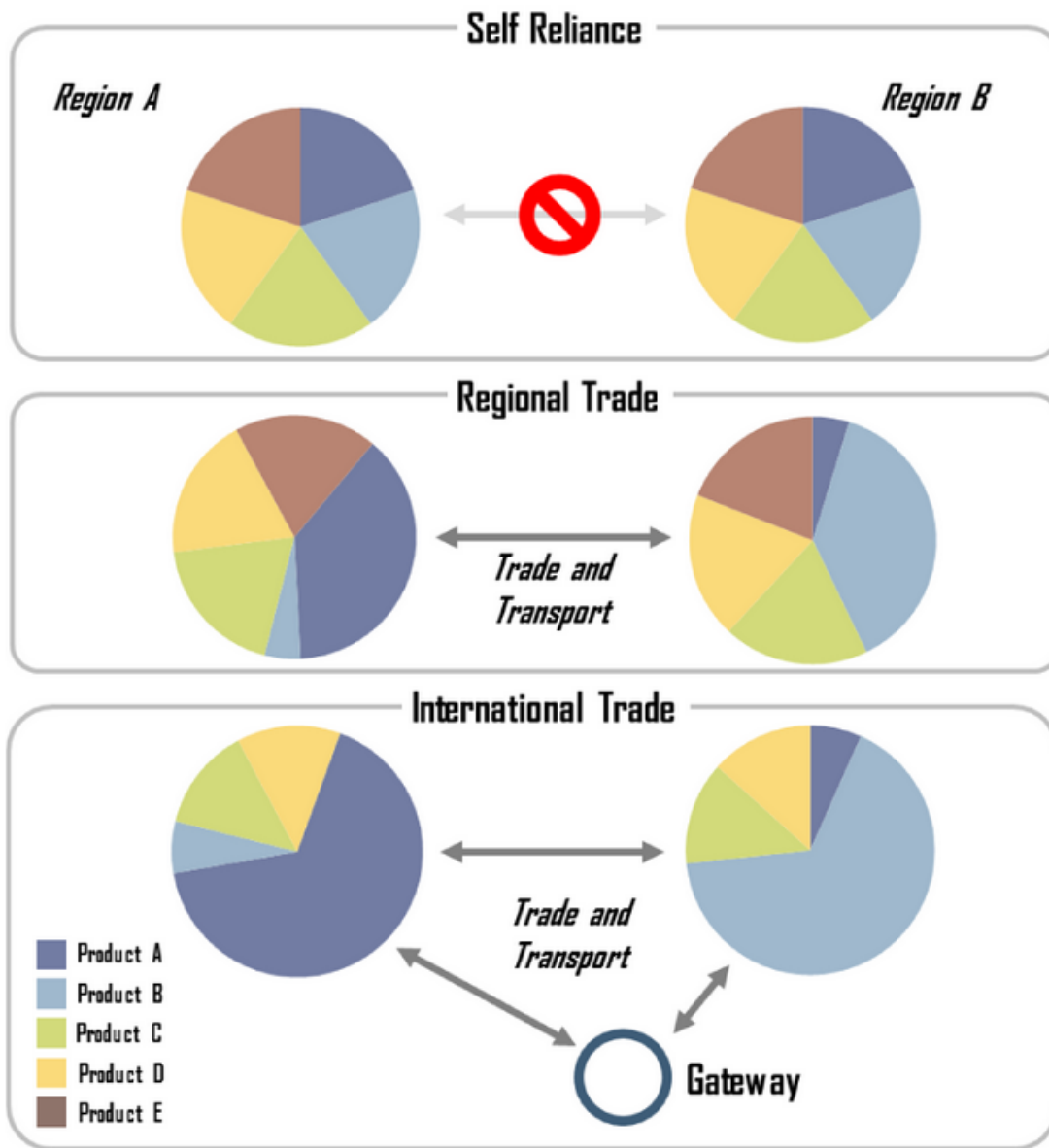
Potrebno je promatrati „dalje” od samo prijevoznih troškova.

Promet je ekonomski faktor proizvodnje roba i usluga – male promjene prometnog sustava mogu rezultirati u promjenama cijena, lokacije i produktivnosti.

Promet omogućuje povezivanje tržišta – kontakt proizvođača i potrošača.

Utjecaj prometa na ekonomski proces možemo promatrati kroz:

- Geografsku specijalizaciju
- Obujam proizvodnje (ekonomiju obujma) – just – in - time
- Povećanje konkurentnosti i natjecanja
- Povećanje / smanjenje vrijednosti zemljišta

Adapted from: E. J., Gauthier H. L. and M. E. O'Kelly (1996) *Geography of Transportation*.

Sl. Promet, ekonomska proizvodnja i specijalizacija

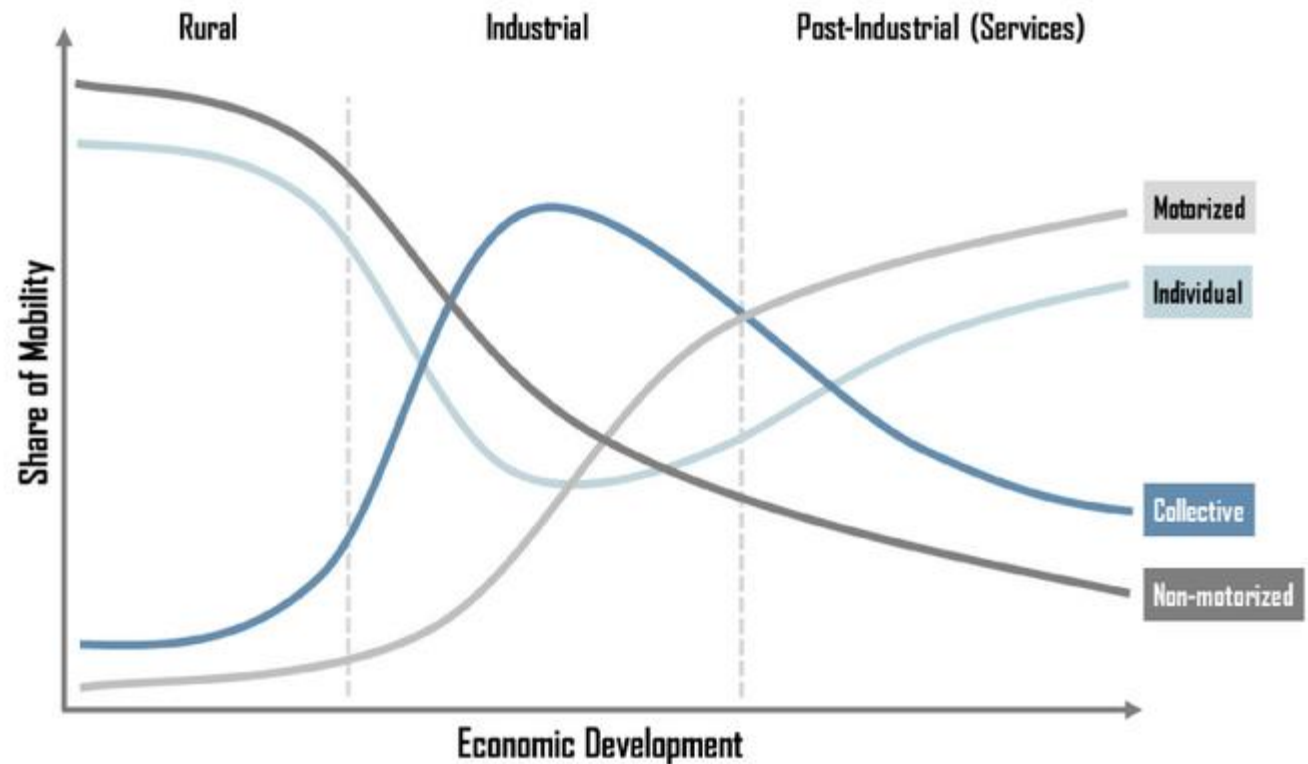

Socioekonomski utjecaj prometa

Socioekonomski utjecaj prometa najčešće se promatra kroz prizmu mobilnosti.

Mobilnost je multidimenzionalni koncept koji podrazumijeva i potrebu za kretanjem i kretanje.

S ekonomskim razvojem mijenja se i način ali i potreba za mobilnošću.

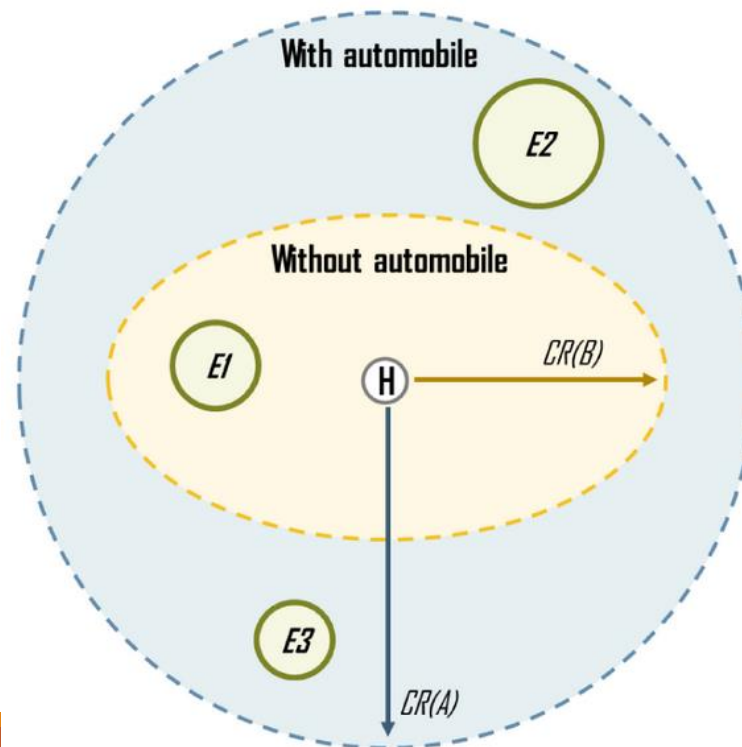

Socioekonomski izazovi prometa

Iako promet ima brojne pozitivne utjecaje na stanovništvo i razvoj postoje i negativnosti ili izazovi.

Ograničen pristup prometu– mobility gaps

- Posljedica nedostataka financijskih sredstava, vremena, pristupa prometnoj mreži...
- Mobilnost ovisi o socioekonomskoj situaciji, spolu, dobi...

Sl. Utjecaj posjedovanja automobila na ekonomske mogućnosti

Utjecaj prometa na cijene – povećanje cijena i troškova života

- Slabije dostupna područja u pravilu imaju više troškove života.

Prometne gužve i zastoji – pad pouzdanosti prijevoznih sredstava, rast troškova.

Prometne nesreće

Ekološke posljedice

- Zagađenje zraka
- Buka
- Kvaliteta vode
- Potrošnja prostora.

Prometni troškovi

Prometni troškovi predstavljaju apsolutnu sumu (ili relativni udio) u cijeni prometne usluge.

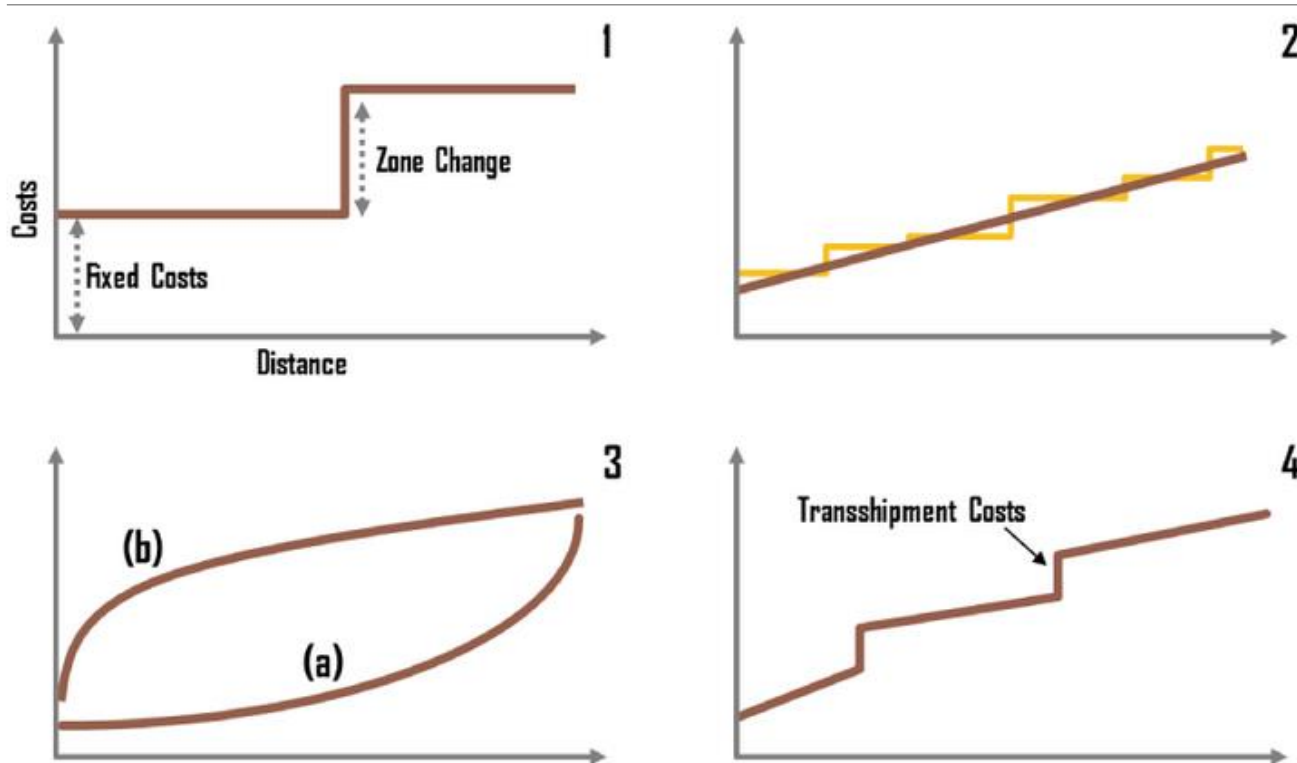
- Snose ga prijevoznici ili proizvođači te je ugrađena u konačnu cijenu proizvoda.
- Koliki će biti ovisi o nizu faktora od udaljenosti, infrastrukture operativnih troškova, administrativnih troškova, potrošnji energije.

Tarifa (eng. rate) je cijena koju plaća korisnik prijevozne usluge.

Na prometne troškova i cijenu prijevoza utječe čitav niz faktora kao što su: geografski faktori, vrsta proizvoda, obujam proizvodnje, potrošnja energije, trošak infrastrukture, trajanje prijevoza, frekvencija, ...

Geografski faktori

- Ogledaju se kroz udaljenost i dostupnost
- Udaljenost se izražava kroz fizičku udaljenost, vrijeme potrošnju energije...

Sl. Utjecaj udaljenosti na troškove : 1-bez utjecaja, 2-linearni, 3-nelinearni, 4-multimodalni (troškovi se uvećavaju za trošak prekrcaja)

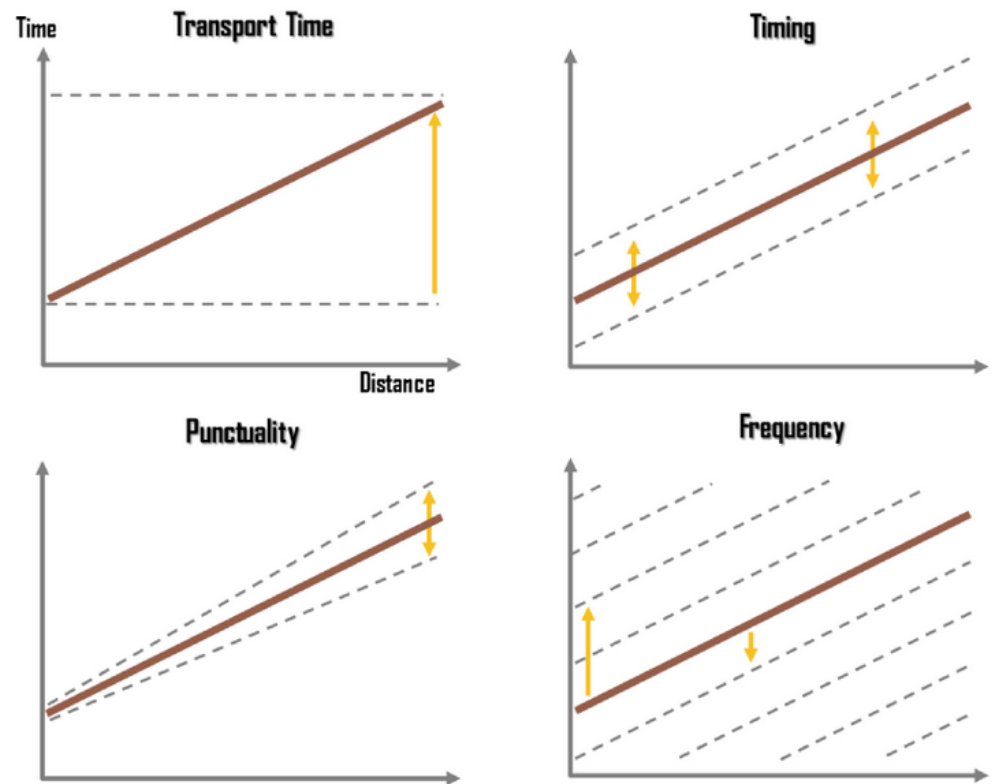
Vrijeme prijevoza (transport time) – značajna dimenzija u procjeni prometnih troškova.

- Uključuje vrijeme prijevoza, vrijeme narudžbe, timing, točnost i frekvenciju.

Timing – fleksibilnost polaznog vremena putovanja kako bi se smanjile gužve i zastoji.

Točnost – s povećanjem udaljenosti Povećava se i problem održavanja točnosti.

Vrijeme prijevoza – podrazumijeva Stvarno trajanje putovanja

Source: adapted from Woxenius, J. (2006) "Temporal Elements in the Spatial Extension of Production Networks", Growth and Change, Vol. 37, No. 4, pp. 526-549.

Vrste ili tipovi prometnih troškova:

- Terminalni troškovi
  - Troškovi duž linije (linehaul costs)
  - Kapitalni troškovi
-

Incoterms – international commercial terms – predefiniрани uvjeti i takse predviđene u odvijanju prometa, predstavljaju okvir za odvijanje prometa.